

LIHAVEISTE ERINUMBER

Selles numbris keskendume

LIHAVEISTE POEGIMISELE

- mida toovad kaasa probleemid poegimisel?
- millised on sünnituse faasid?
- millal tuleb sekkuda?
- kuidas looma aidata?

TOIMETAJA VEERG

VetPoint nüüdsest ka Läänemaal!

Oleme taas loonud uusi võimalusi klientide jaoks. Teeme tihedat koostööd Läänemaal asuva Vesper Veterinaariaga ning võtame vastu uusi kliente Lääne-Eesti piirkonnast.

*Triin Visamaa
Kuukirja toimetaja*

Lihaveiste poegimine ja poegimisabi

Traditsiooniliselt peetakse eduka sünnituse lõpptulemuseks elusa vasika sünni, tegelikult on võrdselt oluline ka lehma hea tervise ning tema sigimisvõime säilimine. Seega hea sünnitusabi eesmärk on vähendada nii vasika kui ka poegiva lehma stressi.

Lihaveiste poegimisprobleemidel on neli tagajärge:

1. Mida tõsisemad on poegimiskasused, seda suurem on risk, et vasikal esineb mõni infektsioonhaigus. Suureneb suremus kõhulahtisuse või kopsupõletiku tagajärjel.
2. Mida kauem poegimine kestab, seda raskem on vastsündinud vasikal hoida oma kehatemperatuuri.
3. Raske poegimise järgselt on vasikal halvem antikehade omastamine ternespiimast.
4. Raske poegimise tagajärjeks võivad suure tõenäosusega olla lehma tiinestumise raskused (69% vs 45%).

Nendele probleemidele võib lisada veel majanduslikud kaod, nagu lehma kaotamise risk, kaotatud vasikas ning ravikulude suurenemine.

Veise sünnitusfaasid:

1

- **Avanemise järk** – sünnituse esimene faas, mille ajal vaagnasidemed lõdveneivad ja emakakael avaneb. Sel ajal on lehm rahutu. Ta eraldub ülejäänud karjast, võib peksta jalgadega kõhtu, heita pikali. Lehm võib seista küürus, saba tõstetud. Esimese faasi pikkus on 6-24 tundi.

2

- **Väljutusjärk** – sünnituse teine järk, mille ajal väljutatakse loode. Väljutusjärk algab nn nete tulemisega ehk kui lõhkeb lootekott. Sellele järgule on iseloomulikult silmaga nähtavad kõhupressid. Väljutusjärgu normaalne pikkus on 0,5–4 tundi. Väljutusjärk lõppeb loote väljutusega, mis tähendab, et kui lootel paistavad juba kehaosad, siis on teine järk juba lõpuosas ja edusammud peavad olema nähtavad.

3

- **Päramiste eemaldumine** – sünnituse kolmandas järgus väljutatakse platsenta ehk päramised. Järgu normaalne pikkus kuni 12 tundi.

Sünnitusabi põhimõtted

Lihaveisekarjas peaks poegivaid loomi jälgima

- enne poegimist vähemalt 2 korda päevas,
- sünnitustegevuse I faasis (kui seda on võimalik tuvastada) vähemalt iga kolme tunni järel,
- II faasis iga poole tunni järel.

Harvem jälgimine võib tuua kaasa halvad tagajärjed.

Soovitav on pidada ajalist päevikut, kus on kirjas mis kell vaadati ja mis toimus - näiteks tahvlil seinal või nutitelefoni abil, et kõigil karjaga tegelejatel oleks ülevaade.

Sekkumise parameetrid sünnitusfaaside kaupa

I faas

Kuna tihti ei ole võimalik sünnituse I faasi algust täpselt määratleda, tuleks lehma kontrollida, kui olete näinud, et sünnitustegevus on kestnud üle 8 tunni aga edusammud puuduvad.

II faas

Teises faasis peab lehma sünnitusteid käega kontrollima siis kui:

1. Lootekott on näha juba üle 2 tunni ja lehm ei ürita enam midagi edasi teha
2. Lehm väitab üle 30 minuti, kuid protsess ei edene
3. Lehm puhkab üle 15-20 minuti
4. Kui lehma või vasikaga on midagi väga valesti - lehm on loid, pärakust voolab verd, lootel on paistes keel
5. Loote asend on vale

III faas

Kolmandas faasis ehk päramiste peetuste puhul otseselt ei sekkuta, kuid väga hoolega peab jälgima looma üldist seisundit - valu või loidus võivad olla märgid vedelikupuudusest, tugevast põletikust või energiapuudusest ja muudest potentsiaalselt eluohtlikest seisunditest. Kui päramised on sees olnud üle 12 tunni on soovitatav konsulteerida loomaarstiga kuna loom võib vajada toetavat ravi.

Kuidas looma aidata:

- 1. Fikseeri loom.** Võib kasutada fikseerimispuuri, kuid tuleb arvestada, et abistamise ajal võib lehm pikali visata.
- 2. Proovi tuvastada viga.** Abistamisel pea kinni hügieeninõuetest. Pese lehma häbe ja enda käed seebi ja sooja veega puhtaks. Vajadusel kasuta libestusgeeli. Välja tuleks selgitada, kas emakakael on täielikult avatud, millised vasika kehaosad on sünnitusteedes ja kas loode mahub välja.
- 3. Jälgi kella.** Kui poole tunni jooksul ei ole suutnud viga parandada ja edusammud puuduvad, helista loomaarstile.

Kõige sagedasem probleem on liiga suur loode, mille puhul kasutatakse edukalt mehaanilise tõmbaja abi. Selleks tuleb enne hoolikalt veenduda, et loode on võimaline välja mahtuma. Teiseks peab mõistma, et mehaanilise abivahendi ülesanne on takistada loodet tagasi libisemast, mitte ei ole mõeldud vasika jõuga välja tõmbamiseks. Kuna sünnitusabis on kindlad töövõtted, siis kõik uued olukorrad, näiteks tõmbaja kasutamine, väärasendite parandamine - on soovitatav esimest korda selgeks õppida koos loomaarstiga.

Üldine meelepea:

1. Ära sekku liiga vara
2. Jälgi toimuvat hoolega
3. Ära kasuta liiga suurt jõudu ning kasutades tõmbajat, anna piisavalt aega
4. Kui oled ebakindel - kutsu abi

Ülevaate koostasid:

Ulrika Tuppits, sigimisvaldkonna loomaarst
Jaanika Paalmäe, suurloomaarst

Kasutatud allikad:

1. Management of beef heifers during calving. Kroker, G., Clarke, L.
<http://agriculture.vic.gov.au/agriculture/livestock/beef/raising/management-of-beef-heifers-during-and-after-calving>
2. Calving Emergencies in Beef Cattle: Identification and Prevention, W.D. Wittier, N.M. Currin, J.F. Currin, J.B. Hall
<https://pubs.ext.vt.edu/400/400-018/400-018.html>
3. Reproduction in Cattle, Third Edition. Hall, P.J.H., Peters, A.R. Chapter 6.
4. Fotod: Jaanika Paalmäe ja Imre Lumiste